



**Corvina Könyvtár budai műhelye c.
kiállítás**
az Országos Széchényi Könyvtárban
2019. február 7.



Az **Ezüstnet Egyesület** 26 tagja az Országos Széchényi Könyvtárban nagy érdeklődés mellett tekintette meg a több száz éves, ritkán látható corvinákat, díszkódexeket és néhány kiemelkedő jelentőségű kéziratot.

A kiállítás kurátora Dr. Zsupán Edina (filológus, az OSZK kéziratárának munkatársa), aki több éven keresztül kutatta Mátyás király könyvtárának kapcsolatát a corvinákat készítő budai műhely létezésével. Ma már a kutatók több bizonyítékot tártak fel, hogy létezett a budai műhely, ahonnan Mátyás könyvtárába remekművek kerültek, a kiállítás ennek bizonyítékait mutatja be.

A tárlatvezető Lipthay Endre, a Kézirattár vezetője volt, lelkesen beszélt a corvinák keletkezésének történelmi hátteréről, a kiállított kódexekről, a könyvkötészet fejlődéséről, és válaszolt kérdéseinkre.

Az Országos Széchényi Könyvtár főlépcsőjén a kiállításhoz felfelé sétálva a látogatónak rögtön feltűnt a feje felett kifeszített hatalmas csillagkép. Ez a Mátyás-korabeli ábrázolásoknak megfelelően, egyszínű, sötétkék háttér előtt ábrázolja az égboltnak azt a pillanatát, amikor Mátyást cseh királlyá koronázták (1469. 05. 03.).

A **Mátyás-király emlékévé** vége felé haladva a tárlaton számos külföldi, és szinte valamennyi hazai corvina, továbbá két Magyarországon korábban soha ki nem állított kódex is megtekinthető volt.

Az egykor csaknem 2000 kötetet számláló Corvina Könyvtár alig több, mint 10 %-a, vagyis mintegy 220 kötet maradt fenn mára, amelyből 55 található Magyarországon, a többi pedig nagy európai és amerikai könyvtárak gyűjteményeibe került. A Corvina (olyan kódex, illetve nyomtatvány), amelyről bizonyítható, hogy Mátyás könyvtárába tartozott. Ezt 1490-ig halálának évéig szokták figyelembe venni, ennek bizonyítására ma már több eszköz is a rendelkezésre áll, ha a kötetben látjuk a jellemző corvina-kötést, aranyozott corvina bőrkötéssel vagy bársonykötéssel látták el őket, és megtalálható rajtuk vagy bennük Mátyás címere.

A kiállítás speciális védelmet nyújtó tárlóiban összesen 65 corvina volt látható, a magyarországi kódexek szinte mindegyike ki lett állítva, de különböző városokból (Bécs, Klosterneuburg, Lipcse, Torino, Firenze, Párizs és New York), valamint a vatikáni könyvtárból is kölcsönöztek egy-egy kódexet a szervezők.

Ezeket a tárgyakat is rövid időre ki kell nyitni, mozgatni kell azokat a pontokat, ahol a kódex össze van fűzve, ami által a terhelés eloszlik. A kódexek a kiállítást megelőzően hetekkel előbb kikerülnek a raktárakból, hogy akklimatizálódjanak, szokják a változást. A külföldről érkező műtárgyakat óvó csomagolás védi meg a környezeti hatásoktól, mint a repülőgépi nyomáskülönbség stb.

A **Corvina könyvtár** Hunyadi Mátyás itáliai mintára megalkotott uralkodói könyvtára volt, létrehozása uralkodásának utolsó 5-10 évére esett. Ez akkoriban jelentős gyűjteménynek számított, méreteiben csak a Vatikán könyvtára múlta felül. A könyvtár nem előzmények nélküli, Itália közelsége az államalapítástól kezdve meghatározó szerepet játszott a magyar kultúra fejlődésében. Aragóniai Beatrix királyné (Mátyás második felesége) megjelenésével a virágzó reneszánsz kultúra hatással bírt a budai műhelyben készült kódexekre, ezekben többször megjelent Beatrix címere is. A királyi könyvtárt rendszeresen fejlesztették, Mátyás halála után is palota reprezentatív része maradt, II. Ulászló és II. Lajos óvta az örökséget. E remekművek a XV. században luxustermékeknek számítottak, mára felbecsülhetetlen értékű műkincsekké váltak, Magyarországon nemzeti ereklyékké.

A könyvtár pusztulása az oszmán török hódítással következett be, a királyi könyvtár már a mohácsi csatavesztést követően elpusztult, épen maradt kötetait a törökök hadizsákmányként Isztambulba szállították. A fennmaradt állományt jórészt azok a kódexek alkotják, amelyek a mohácsi vész előtt Nyugat-Európába kerültek. Magyarország területén alig néhány corvina maradt csupán. A török ajándékozás mellett az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követő Velencei Egyezmény (1933) biztosított azután jelentős gyarapodást, így ma már a megmaradt kötetek egy negyede az OSZK-ban és néhány budapesti múzeumban megtekinthető.

A kiállítás három teremben, időrendi sorrendben mutatta be a budai műhelyben folyó kódex készítés folyamatát. Az első lépés a **tímár** munkájával kezdődött, aki kikészítette a bőrt, a pergamentet, amit azután vásárokon tekercs formában árultak. Következett a **másoló**k, a scriptorok munkája, akik vonalaztak és fekete tintával megírták a szövegeket. Ezután piros tintával címekeket, rubrikákat készítettek, majd az **aranyozó munkája** következett, őket követte az **illuminátor**, aki kifestette a kész, aranyozott, megírt kódexeket, a csodát. A **könyvkötő** elkészítette a metszéseket, és végső formába öntötte a kódexet. A budai műhelyben bekötött corvinák jellemző kötéstípusa a **lila bársonykötéses levélformájú rézcsatos-corvina kötés**. Ez a kötéstípus új fejezetet nyitott az európai könyvkötészet történetében. E mellett voltak vörös és kék bársonyba, vörös és kék selyembe kötött darabok is. Ezt követték az időtállóbb bőrkötésű kódexek.

A Corvina könyvtár állománya főleg latin nyelvű kötetekből állt, ez volt a kor tudományos és szépirodalmi nyelve.

A gyűjtemény különleges csoportját alkották a görög nyelvű kódexek, a **Mynas-kódex** Párizsból érkezett a kiállításra, annak egyik bizonyítéka, hogy Mátyás király és udvara élénken érdeklődött a hadtudomány iránt. Ebben a korszakban a humanisták közül is csak kevesen rendelkeztek alapos görög nyelvtudással, Mátyás király udvarából két ilyen tudós ismert a szakértők előtt. Antonio Bonfini, aki a Philostratos-corvina szövegeit fordította, valamint Taddeo Ugoletti, Corvin János herceg nevelője, aki kiemelkedő szerepet játszott a könyvtár állományának a felépítésében.



A **Ransanus-corvina**, amelyet eddig nápolyi munkának tartott a kutatás, ma már a budai műhelyben született egyik jelentős kódexként tartják számon. A jobb oldali címlapon látható pompás miniatúra reprodukciójával találkozhatunk a leggyakrabban.



A kódex Pietro Ranzano, lucerai püspök: „A magyar történelem rövid foglalata” című művét tartalmazza. A humanista tudós bevezetője a „kötet” keletkezéstörténetét is magában foglalja. E szerint Beatrix királyné kérte fel arra, hogy alkosson egy „korszerű”, modern stílusú, szép latinsággal megfogalmazott művet a magyarok történelméről. A stílus imitáció a budai műhelyben bevett módszer volt. A Ransanus-corvina ennek az egyik, különösen erőteljes példája: jól mutatja, hogy azok a kisebb mesterek, akik nem rendelkeztek saját karakteres formanyelvvel, hajlamosabbak voltak a „tehetségesebbektől” kölcsönözni. Különösen Mátyás és Beatrix portréja, beállításuk vall erről, mintha kivágták volna azokat más corvinákból. Sikerült azonosítani azokat a példányokat, amelyek kifestése a budai műhelyben készült. Az első teremben megcsodálhattuk Beatrix királyné zsoltárkönyvét.

A budai műhely nem csak a király számára készített köteteket, de az udvarnak dolgozó tisztségviselők megrendelésére is, akik igyekeztek követni az uralkodó művészeti reprezentációjának a példáját. A **főpapi díszkódexeket** - a második teremben követhettük nyomon - ezek természetesen ugyancsak fontos adalékul szolgáltak a kutatóknak, a kiállítás 7 kötetet vonultatott fel ebből a „típusból”, közülük 4 külföldi gyűjteményekből származott.



A harmadik teremben az 1480-as évekre egységes kötéstípusokat is láthattuk, így a bőrkötésű remekműveket, a díszes kódexeket.



Lejegyezte: Tóth Ágnes, Györfiné Dr. Buzási Anna összefoglalóját felhasználva

Az Egyesület kulturális programjainak támogatói:



Budapest Főváros XI.
Újbuda Önkormányzata

